

Eyüp Sultan Camii-i Şerifi

ŞİFÂ-İ ŞERÎF DERSLERİ

ESERİN ADI: EŞ-ŞİFÂ Bİ-TA'RÎFİ HUKÛKÎ'L-MUSTAFÂ

ESERİN MÜELLİFİ: KÂDİ İYÂZ (ö. 544/1149)

TERCÜME VE ŞERH EDEN: PROF. DR. MEHMET YAŞAR KANDEMİR

Türkçe Tercüme & Şerhi

Şifâ-i Şerîf Şerhi (3 cilt) - Mayıs 2012

Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir

Tahlil Yayınları, www.tahlilyayinlari.com

Eser Hakkında

ŞİFÂ-İ ŞERÎF gönüllerde Peygamber sevgisini tutuşturmak, onu bütün yönleriyle tanıtır anlatır ve Müslümanlara, Sultân-ı Enbiyâ'nın haklarını savunmayı öğretmek amacıyla yaklaşık dokuz asır önce Endülüslü tanınmış alim Kâdî İyâz tarafından yazılmıştır.

DERS KONUSU:

1. BÖLÜM: Yüceler Yücesi Cenâb-ı Hakk'ın Resûl-i Ekrem'in Şân ve Şerefini Yüceltmesi

2. KISIM: Allah Teâlâ'nın, Resûl-i Ekrem'e Beden ve Huy Güzellikleri, Din ve Dünya Üstünlükleri Vermesi

FASIL: 10. Peygamber Efendimiz'in Güzel Ahlâkı

فصل

[فِي حُسْنِ خُلُقِهِ ﷺ] (٥)

وأما الخصال المكتسبة من الأخلاق الحميدة والآداب الشريفة التي اتفق جميع العقلاء على تفضيل صاحبها ، وتعظيم المتصف بالخلق الواحد منها ، فضلاً عما فوقه ، وأثنى الشرع على جميعها ، وأمر بها ، ووعد السعادة الدائمة للمتخلق بها ، ووصف بعضها بأنه من أجزاء النبوة ، وهي المسمّاة بحسن الخلق؛ وهو الاعتدال في قوئى النفس وأوصافها ، والتوسط فيها دون الميل إلى منحرف أطرافها؛ فجميعها قد كانت خلق نبينا محمد ﷺ على الانتهاء في

كفاليها ، والاعتدال إلى غايتها ، حتى أثنى الله تعالى عليه بذلك فقال [تعالى] ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ [القلم: ٤].

10. Peygamber Efendimiz'in Güzel Ahlâkı

Özel bir gayretle elde edilen güzel ahlâka ve üstün edebe sahip olanları, hattâ bu ahlâk ve edepten sadece birine sahip olanı akli başında olan herkes beğenip takdir eder.

Din ise güzel ahlâka ve edebe büyük değer verir, Müslümanların bu ahlâk ve edebi kazanmasını emreder, bunlara sahip olanlara sonsuz bahtiyârlık va'deder. Güzel huy ve edebın bir kısmını peygamberlerin özelliklerinden sayar ve onlara "güzel ahlâk" adını verir.

Peygamber Efendimiz'in şu hadisi bunun örneklerinden biridir: "İyi bir hâl, iyi bir tavır ve ölçülü davranmak peygamberliğin yirmi beşte biridir." ¹ Yani Allah Teâlâ bu huyları peygamberlerine vermiştir.

Güzel Ahlâk Nedir?

Güzel ahlâk; nefsin güçlerinin ve özelliklerinin ölçülü olması, iki aşırı uca meyletmeden orta yolu tutmasıdır.

Nefsin üç gücü vardır: **Birincisi** konuşma gücüdür. Bunun aşırısı cerbeze (kurnazlık, hilekârlık), gereğinden azı gabâvet (bönlük), orta derecesi hikmettir. **İkincisi** şehvet gücüdür. Bunun aşırısı fücûr (ahlâk kurallarına aykırı yaşama), gereğinden azı cümûd (donuk olma), orta derecesi iffettir. **Üçüncüsü** ise gazap gücüdür. Bunun aşırısı tehevür (öfkelenme), gereğinden azı cübn (korkaklık), orta derecesi şecâat (yiğitlik) tir.

Bütün bu güzel huyların tamamı, en mükemmel ve son derece ölçülü bir şekilde Peygamber Efendimiz'de bulunmaktaydı. İşte bundan dolayı Allah Teâlâ Resûl-i Ekrem Efendimiz'i överek ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ "Şüphesiz Resen pek büyük bir ahlâka sahibsin" ² buyurdu.

1. Ebû Dâvûd, Edeb 2, nr. 4476.

2. Kalem 68/4.

ŞİFÂ-İ ŞERİF DERSLERİ

ESERİN ADI: EŞ-ŞİFÂ Bİ-TA'RÎFİ HUKÛKİ'L-MUSTAFA

ESERİN MÜELLİFİ: KÂDİ İYÂZ (ö. 544/1149)

TERCÜME VE ŞERH EDEN: PROF. DR. MEHMET YAŞAR KANDEMİR

Türkçe Tercüme & Şerhi

Şifâ-i Şerîf Şerhi (3 cilt) - Mayıs 2012

Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir

Tahlil Yayınları, www.tahlilyayinlari.com

۱۵۸ - قالت عائشة - رضي الله عنها -: كان خلقه - ﷺ - القرآن ، يَرْضَى بِرِضَاهُ ، وَيَسَخَطُ بِسَخَطِهِ^(۱) .

۱۵۹ - وقال ﷺ: «بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ»^(۲) .

۱۶۰ - قال أنس: كان رسول الله ﷺ أحسنَ الناسِ خُلُقًا^(۳) .

۱۶۱ - وعن علي بن أبي طالب رضي الله عنه مثله^(۴) .

وكان فيما ذكره المحققون مَجْبُورًا عَلَيْهَا فِي أَصْلِ خِلْقَتِهِ وَأَوَّلِ فِطْرَتِهِ ، لَمْ تَحْصُلْ لَهُ بِاِكْتِسَابٍ وَلَا رِيَاضَةٍ إِلَّا بِجُودِ إِلَهِيٍّ ، وَخُصُوصِيَّةِ رَبَّانِيَّةٍ .

وهكذا لسائر الأنبياء والمرسلين^(۵) ، ومن طالع سيرهم منذ صباهم إلى مبعثهم حقق ذلك ، كما عُرف من حال عيسى ، وموسى ، ويحيى ، وسليمان ، وغيرهم ، عليهم السلام .

بل غرزت فيهم هذه الأخلاق في الجبلة ، وأودعوا العلم والحكمة في الفطرة ، قال الله تعالى: ﴿وَأَتَيْنَهُ الْكُتُبَ صَبِيًّا﴾ [مريم: ۱۲] ، (۱/۲۵) .

قال المفسرون: أُعْطِيَ يَحْيَى الْعِلْمَ بَكِتَابِ اللَّهِ [تعالى] فِي حَالِ صَبَاهُ .

3. Hadisin "Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ahlâkı Kur'an'dı" ifadesi için bk.

Müslim, Müsâfirîn 139, nr. 746; Nesâî, Kıyâmü'l-leyl 2, nr. 1602. "Cenâb-ı Hakk'ın hoşnut olduğu şeyden hoşnut olur, hoşnut olmadığı şeyden de hoşnut olmazdı." ifadesi için bk. Kelâbâzî, *Me'âni'l-ahbâr*, s. 336.

1. Mâlik, *el-Muvatta'*, Hüsnü'l-huluk 8; Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, II, 381; Buhârî, *el-Edebü'l-müfred* (Elbârî), s. 100, nr. 273; Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, VIII, 188, IX, 15.

2. Buhârî, Edeb 112, nr. 6203; Müslim, Mesâcid 267, nr. 659, Edeb 30, nr. 2150; Ebû Dâvûd, Edeb 1, nr. 4773; Tirmizî, Birr 69, nr. 2015.

3. Meryem 19/12.

Hız. Âişe radiyallahu anha şöyle demiştir: "Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ahlâkı Kur'an'dı. Cenâb-ı Hakk'ın hoşnut olduğu şeyden hoşnut olur, hoşnut olmadığı şeyden de hoşnut olmazdı."³

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

«بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ» "Ben güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim."¹

Enes ibni Mâlik radiyallahu anh: "Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem insanların en güzel ahlâklısı idi." demiştir.² Bu hadisin bir benzeri de Hız. Ali radiyallahu anhdan rivâyet edilmiştir.

Ele aldığı konuları derinlemesine araştırıp inceleyen âlimlerin belirttiğine göre güzel ahlâk Resûlullah'ın tabiatında ve yaratılışında vardı. O güzel ahlâkı özel bir gayretle, çalışıp çabalamakla elde etmemiş, bunu ona Cenâb-ı Hak bağışlayıp ikrâm etmişti.

Peygamberler ve Güzel Ahlâk

Diğer peygamberler için de durum böyledir. Onların çocukluktan, peygamber oluncaya kadar geçen hayatlarını inceleyenler, bunun böyle olduğunu görürler. Allah'ın selâmı onların üzerine olsun Hız İsa, Hız. Mûsâ, Hız. Yahyâ, Hız. Süleymân ve diğer peygamberlerin hâlinin böyle olduğu bilinmektedir. Allah Teâlâ, onları bu güzel ahlâk ile yaratmış, ilim ve hikmeti onlara yaratılışlarından itibâren vermiştir. Nitekim Yahyâ aleyhisselâm hakkında: "Ve ona daha küçük bir çocukken ilim ve hikmet verdik"³ buyurmuştur. Müfessirler bu âyeti, Yahyâ aleyhisselâma ilâhî kitap bilgisinin daha çocukken verildiği şeklinde açıklamışlardır.

ŞİFÂ-İ ŞERÎF DERSLERİ

ESERİN ADI: EŞ-ŞİFÂ Bİ-TA'RÎFİ HUKÛKÎ'L-MUSTAFÂ

ESERİN MÜELLİFİ: KÂDİ İYÂZ (Ö. 544/1149)

TERCÜME VE ŞERH EDEN: PROF. DR. MEHMET YAŞAR KANDEMİR

Türkçe Tercüme & Şerhi

Şifâ-i Şerîf Şerhi (3 cilt) - Mayıs 2012

Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir

Tahlil Yayınları, www.tahlilyayinlari.com

۱۶۲ - وقال مَعْمَرٌ^(۱): كان [يحيى] ابنَ سنتين أو ثلاث ، فقال له الصَّبِيانُ : لِمَ لا تلعبُ؟ فقال : أَللَّعِبِ^(۲) خُلِقْتُ؟^(۳).

وقيلَ في قوله تعالى: ﴿مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِّنَ اللَّهِ﴾ [آل عمران: ۳۹]: صدَّق يحيى بعيسى؛ وهو ابنُ ثلاث سنين ، فشهِدَ له أنه كَلِمَةُ اللَّهِ وَرُوحِهِ .

وقيل: صدَّقه وهو في بطنِ أمه؛ فكانت أمُّ يحيى تقولُ لمريم: إني أجد ما في بطني يسجدُ لما في بطنك؛ تَحِيَّةً له .

وقد نصَّ اللهُ [تعالى] على كلامِ عيسى لأمه عند ولادتها إياه بقوله لها: ﴿أَلَا تَحْزَنِي﴾ [مريم: ۲۴] على قراءة من قرأ: ﴿مَنْ تَحْتَهَا﴾^(۴) [مريم: ۲۴] وعلى قول مَنْ قال: إن المنادي عيسى عليه السلام .

ونصَّ على كلامه في مَهْدِهِ ، فقال: ﴿إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ ءَاتَنِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا﴾ [مريم: ۳۰] .

4. Ma'mer ibni Râşid es-San'ânî, tebe-i tâbiîn nesline mensup bir hadis âlimi ve hâfızdır. Onun önemli hocaları arasında İbni Şihâb ez-Zühri ile Hemmâm ibni Münebbih anılabilir. Talebeleri arasında da şöhretli hadis hâfızları bulunmaktadır. O, haşîsteki derinliği yanında fakîhliği, kadılığı, tarihçiliği, tefsir ve kırâat ilmindeki şöhretiyle de bilinmektedir. Rivâyetleri *Kütüb-i Sitte'*de yer alan Ma'mer'in günümüze gelen *el-Câmi* adlı eseri 1614 hadis ihtiva etmektedir.

1. Kurtubî, *el-Câmi' li-ahkâmî'l-Kur'ân*, XVI, 55; Müttakî el-Hindî, *Kenzü'l-ummâl* (Sekka), XI, 520, nr. 32425.

2. Âl-i İmrân 3/39.

3. Nisâ 4/171.

4. Hz. Meryem'in annesi Hanne ile Hz. Zekeriya'nın hanımı kardeşi. Dolayısıyla Hz. İsa ile Hz. Yahya teyze çocuklarıydı.

5. Meryem 19/24.

6. Bu mâna, bazı kırâat âlimlerinin âyetteki "min tahtihâ" ibâresini "men tahtehâ" şeklinde okumalarından elde edilmektedir.

1. Meryem 19/29-30.

Yahyâ Peygamber Çocukken

Yemenli muhaddis Ma'mer ibni Râşid⁴ (v. 153/770) şöyle dedi: "Yahyâ

aleyhisselâm daha iki veya üç yaşındayken çocuklar ona 'Niye bizimle oyun oynamıyorsun?' diye sorduklarında, onlara 'Ben oynamak için mi yaratıldım!?' diye cevap vermişti.¹

"Yahyâ, Allah'ın 'ol' demesiyle dünyaya gelecek olan İsa'nın peygamberliğini tasdik edecek."² âyetinin tefsirinde şöyle denmiştir: Yahyâ daha üç yaşında iken Hz. İsa'nın peygamberliğini tasdik etmiş, onun Allah'ın kelimesi ve rûhu olduğunu söylemiştir.

Bu gerçek, Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade buyurulmaktadır: "Ey Ehl-i Kitap! Dininizde aşırı gitmeyin: Allah hakkında da gerçek olandan başkasını söylemeyin. Şüphesiz Meryem oğlu İsa Mesih Allah'ın Elçisi ve 'ol' emriyle Meryem'e ulaştırdığı kelimesidir ve O'ndan bir ruhtur."³

Hz. İsa Çocukken

Şöyle de söylenmiştir: Yahyâ aleyhisselâm daha annesinin karnında iken Hz. İsa'nın peygamber olduğunu kabul etmiştir; çünkü Hz. Yahyâ'nın annesi Hz. Meryem'e: "Karnımdaki çocuğun, senin karnındaki çocuğun önünde eğilip onu selâmladığın hissediyorum." demişti.⁴

Allah Teâlâ, Hz. Meryem yavrusunu dünyaya getirirken, Hz. İsa'nın ona "Üzülme!" diye seslendiğini bildirmiştir. Âyete verilen bu mâna, "Alt tarafından biri ona 'üzülme!' diye seslendi"⁵ âyetindeki "min tahtihâ" ibâresini, "Aşağıdaki ona 'üzülme' diye seslendi" anlamına gelecek biçimde "men tahtehâ" şeklinde okuyanlara göredir.⁶ Buna göre Hz. İsa dünyaya gözünü açtığı anda annesine böyle seslenmiştir. Zâten Allah Teâlâ da, Hz. İsa'nın beşikte konuştuğunu şöyle ifade buyurmuştur:

"Bunun üzerine Meryem, çocuğu işâret etti. Onlar: "Beşikteki bir sabî ile nasıl konuşabiliriz?" dediler. O sabî dile gelerek: "Şüphesiz ben Allah'ın kuluyum, O bana kitabı verdi ve beni peygamber yaptı."¹

Eyüp Sultan Camii-i Şerifi

ŞİFÂ-İ ŞERÎF DERSLERİ

ESERİN ADI: EŞ-ŞİFÂ Bİ-TA'RİFİ HUKÛKÎ'L-MUSTAFÂ

ESERİN MÜELLİFİ: KÂDİ İYÂZ (ö. 544/1149)

TERCÜME VE ŞERH EDEN: PROF. DR. MEHMET YAŞAR KANDEMİR

Türkçe Tercüme & Şerhi

Şifâ-i Şerîf Şerhi (3 cilt) - Mayıs 2012

Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir

Tahlil Yayınları, www.tahlilyayinlari.com

وقال: ﴿فَفَهَّمْنَهَا سُلَيْمَانَ وَكُلَّاءَ آئِنَا حُكْمًا وَعِلْمًا﴾ [الأنبياء: ٧٩].

١٦٣ - وقد ذُكِرَ مِنْ حِكْمِ سُلَيْمَانَ وَهُوَ صَبِيٌّ يَلْعَبُ فِي قِصَّةِ الْمَرْجُومَةِ^(٥).

Hz. Süleymân Çocukken

Çocukken kendisine hikmet verilenlerden biri de Süleymân aley-hisselâmdir. Allah Teâlâ Kur'ân-ı Kerîm'de buna şöyle işaret buyurmaktadır:

“Dâvûd ve Süleymân'ı da hatırla! Hani o ikisi, halkın koyunlarının geceleyin girip zarar verdiği bir ekin tarlası hakkında hüküm veriyorlardı. Biz onların verdikleri hükme şahit idik. Biz o dâvâyı Süleymân'a iyice öğrettik. Her birine hikmet ve ilim bağışladık.”²

Âyette işaret edilen olayın şöyle cereyan ettiği rivâyet edilmiştir: Bir adamın koyun sürüsü, geceleyin komşusunun bağına girip tahrip etmiş, bağ sahibi de olayı Hz. Dâvûd'a şikâyet etmişti. O da, bağa verilen zararın, koyunların kıymetine denk olduğunu görerek koyunların bağ sahibine verilmesine hükmetmiş, ancak oğlu Hz. Süleymân bu cezâyı ağır bularak babasına şöyle hükmedilmesini teklif etmişti: Bir süre için koyunlar bağ sahibine, bağ da koyun sahibine verilmelidir. Koyunların sahibi, zarar görmüş bağa bakıp eski hâline getirinceye kadar, bağın sahibi de koyunların sütünden, yününden, kuzularından faydalanmalı, bağ eski hâline geldikten sonra da herkes kendi malına sahip olmalıdır. Hz. Dâvûd, oğlunun teklif ettiği bu kararı daha doğru bularak kendi hükmünden vazgeçti.³

Hz. Süleymân'ın “ölüme mahkûm edilen kadın” ile “paylaşılmayan yavru” hakkında daha oyun çağında bir çocukken karar verdiği, babası Hz. Dâvûd'un da bu karara uyduğu, onun hikmetleri arasında zikredilmektedir.

2. Enbiyâ 21/78-79.

3. Abdürrezzâk, el-Musannef (A'zamî), X, 80-81, nr. 18433.

ŞİFÂ-İ ŞERÎF DERSLERİ

ESERİN ADI: EŞ-ŞİFÂ Bİ-TA'RÎFİ HUKÛKÎ'L-MUSTAFÂ

ESERİN MÜELLİFİ: KÂDÎ İYÂZ (ö. 544/1149)

TERCÜME VE ŞERH EDEN: PROF. DR. MEHMET YAŞAR KANDEMİR

Türkçe Tercüme & Şerhi

Şifâ-i Şerîf Şerhi (3 cilt) - Mayıs 2012

Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir

Tahlil Yayınları, www.tahlilyayinlari.com

Hız. Süleymân'ın, henüz çocukken, "ölüme mahkûm edilen kadın" hakkında verdiği karar şöyledir: Hız. Dâvûd zamanında, İsrâiloğulları'nın ileri gelenlerinden dört kişi, güzel bir kadına sahip olmak istemiş, ancak kadın onların teklifini kabul etmemişti. Bu iffetli kadından intikam almak isteyen o kötü niyetli adamlar, Hız. Dâvûd'a başvurular ve o kadının köpekle zina ettiğini ileri sürdüler. O da bu kadını ölüme mahkûm etti. O zamanlar henüz çocuk olan Hız. Süleymân, verdiği kararın doğru olmadığını babasına anlatabilmek için arkadaşlarıyla şöyle bir oyun sahneledi:

Dört çocuk, kadın kıyafetine soktukları bir arkadaşlarını yanlarına alıp kadını rolündeki Hız. Süleymân'a geldiler. Tıpkı Hız. Dâvûd'a anlattıkları olaydaki gibi yanlarındaki kadının bir köpekle beraber olduğunu ona söylediler. Bunun üzerine Hız. Süleymân, şikâyetçileri ayrı ayrı huzûruna çağırarak onlara köpeğin rengini sordu. Kimi onun beyaz, kimi siyah, kimi kırmızı, kimi de sarı renkte olduğunu söyledi. Bunun üzerine rol icâbı kadınlık yapan Hız. Süleymân, iffetli olan o kadına iftirâ edildiğine karar vererek bu yalancı şikâyetçileri ölüme mahkûm etti.

Bu olay, Hız. Dâvûd'a anlatılınca, o da kadını şikâyet eden dört adamı ayrı ayrı huzûruna çağırıp onlara kadının zina ettiğini söyledikleri köpeğin rengini sordu. Her biri ayrı bir renk söyleyince, Hız. Dâvûd eski kararından vazgeçip bu müfterileri ölüme mahkûm etti.¹

"Paylaşılmayan yavru" kıssasını da Peygamber Efendimiz şöyle anlatmıştır: "Vaktiyle biri genç diğeri yaşlı iki kadın, yanlarında çocuklarıyla bir yere gidiyorlardı. Yolda bir kurt gelip kadınlardan birinin çocuğunu kapıp götürdü. Kadınlardan biri yol arkadaşına: "Kurt, senin çocuğunu kaptı." dedi. O da: "Hayır, senin çocuğunu kaptı." dedi. Kadınlar anlaşamayınca, dâvalarını hallet-

mek üzere Dâvûd aleyhisselâma başvurular. O da yaşlı kadını haklı görerek çocuğu ona verdi. Oradan ayrılan bu kadınlar Hız. Dâvûd'un oğlu Süleymân aleyhisselâma giderek, meseleyi bir de ona anlattılar. Hız. Süleymân: "Bana bıçağı getirin de çocuğu ikiye bölerek aranızda paylaşırım!" dedi. O zaman genç kadın: "Allah aşkına sakın böyle bir şey yapma! Çocuk onundur." dedi. Bunun üzerine Hız. Süleymân, çocuğun bu genç kadına ait olduğunu söyledi."¹

Müfessir İbni Cerîr et-Taberî² (v. 310/922), Hız. Süleymân'a hükümdarlık verildiğinde onun on iki yaşında olduğunu söylemektedir.

1. İbni Asâkir, *Târîhu Medîneti Dîmaşk* (Amrî), XXII, 233.

1. Buhârî, *Enbiyâ* 40, nr. 3427, *Ferâiz* 30, nr. 6769; Müslim, *Akdiye* 20, nr. 1720; Nesâî, *Âdâbü'l-kudât* 14, nr. 5404.

2. Muhammed ibni 'Cerîr et-Taberî, devrinin en ünlü âlimi, müctehid, müfessir ve tarihçidir. En ünlü eserleri arasında otuz cilt hâlinde yayımlanan *Câmiü'l-beyân fi tefsiri'l-Kur'ân* adlı tefsiri ile on bir cilt hâlinde yayımlanan *Tarihü'l-ümem ve'l-müluk* adlı tarihi anılabilir. Onun kırk yıl boyunca hergün kırk varak yani seksen sayfa yazdığı söylenmektedir.

١٦٤ - وفي قصة الصبي^(١) ما اقتدى به داودُ أبوه .

وحتى الطبري أن عمره كان حين أوتي الملك اثني عشر عاماً .

وكذلك قصة موسى مع فرعون وأخذه بلحيته وهو طفل .

وقال المفسرون في قوله تعالى: ﴿ وَكَذَٰلِكَ عَلَّمْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِن قَبْلُ ﴾ [الأنبياء: ٥١]؛ أي هديناه صغيراً؛ قاله مجاهد وغيره .

وقال ابن عطاء: اصطفاه قبل إبداء خلقه .

وقال بعضهم: لما ولد إبراهيم - عليه السلام - بعث الله [تعالى] إليه ملكاً يأمره عن الله أن يعرفه بقلبه ، ويذكره بلسانه ؛ فقال: قد فعلت ، ولم يقل: أفعَل ؛ فذلك رُشدُه .

وقيل: إن إلقاء إبراهيم - عليه السلام - في النارٍ ومخنته كانت وهو ابنُ ستِّ عشرة^(٢) سنة ، وإن ابتلاء إسحاق بالدَّبْحِ^(٣) [كان] وهو ابنُ سبع سنين ؛ وإن استدلال إبراهيم بالكوكب والقمر والشمس كان وهو ابنُ خمسة عشر شهراً .

Hız. Mûsâ ve İbrâhim Çocukken

Hız. Mûsâ'nın Firavun'la olan kıssası ve onun daha çocukken Firavun'un sakalını tutup çekmesi olayı da böyledir.

Tâbiîn müfessirlerinden Mücâhid ibni Cebr³ (v. 102/720) ve diğer müfessirler: "Andolsun ki Biz daha önce İbrâhim'e de, doğru yolu bulmasını sağlayacak bir sağduyu ve olgunluk vermiştik."⁴ âyetini "Biz ona daha çocukken doğru yolu göstermiştik." diye yorumlamışlardır.

Sûfi muhaddis ve müfessir İbni Atâ⁵ (v. 309/922), bu âyeti, "Allah Teâlâ İbrâhim aleyhisselâmı daha onun vücûdunu yaratmadan önce, ruhlar âleminde iken peygamber seçmiş." şeklinde açıklamıştır.

Bu konuda bazı âlimler şöyle demiştir:

"İbrâhim aleyhisselâm dünyaya gelince, Allah Teâlâ ona, Cenâb-ı Hak'ı kalbiyle bilmesini ve O'nu diliyle zikretmesini emreden bir melek

gönderdi. O da meleğin sözünü dinleyip kabul ettiğini göstermek üzere: "Derhal yaptım" dedi, "yaparım" demedi. Âyette sözü edilen sağduyu ve olgunluk işte budur."

Yine bazı âlimler şöyle demiştir:

Hız. İbrâhim ateşe atıldığında daha on altı yaşındaydı.

İshâk aleyhisselâm kurban edilmekle imtihân edildiğinde yedi yaşındaydı.

Allah için kurban edilen çocuğun Hız. İshâk olduğuna dâir rivâyetler bulunmakla beraber, kurban edilmekle imtihân edilen peygamberin Hız. İsmâil olduğuna dâir rivâyetler daha sahîhtir.

Hız. İbrâhim yıldıza, aya, güneşe bakarak Allah'ın varlığını aradığında on beş aylıktı.

3. Mücâhid ibni Cebr hakkında bilgi için bk. I, 89.

4. Enbiyâ 21/51.

5. Ebü'l-Abbâs Ahmed ibni Muhammed ibni Sehl el-Bağdâdî hakkında bilgi için bk. I, 82.

وقيل: أُوحيَ إلى يوسف وهو صبيّ عندما همَّ إخوتهُ بالقاءه في

يقول الله تعالى: ﴿ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنْتَهِرَ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴾ [يوسف: ١٥].

إلى غير ذلك مما ذكر^(١) من أخبارهم.

١٦٤م - وقد حكى أهلُ (ب/٢٥) السِّير أن آمنَةَ بنتَ وَهْبٍ أخبرت أن نبيِّنا محمداً ﷺ وُلد حين وُلد باسطاً يديه إلى الأرض ، رافعاً رأسه إلى السماء^(٢).

1. Yûsuf 12/15.

2. Ebû Ya'lâ el-Mevsîlî, *Mûsned* (Esed), XIII, 97, nr. 7163; İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Armaût), XIV, 247, nr. 6335; Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, VIII, 221.

Hz. Yûsuf Vahiy Aldığında

Yine bu konuda nakledilen haberlerden biri de şudur: Hz. Yûsuf'u kardeşleri kuyuya atmayı düşündükleri zaman, Allah Teâlâ ona: "Elbette bir gün gelecek, sen onlara, hiç beklemedikleri bir sırada bu yaptıklarını anlatacaksın."¹ diye vahyettiğinde o daha çocuktü.

Peygamberlerin çocukken ilâhî lütuflara nâil olmalarıyla ilgili buna benzer daha başka haberler de bulunmaktadır.

Peygamberimiz Çocukken

Siyer âlimleri şöyle kaydetmişlerdir: Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemın annesi Vehb kızı Hz. Âmine'nin haber verdiğine göre, Peygamber Efendimiz doğduğu zaman, ellerini yere dayamış, başını göğe kaldırmış vaziyette doğmuştu.²

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bir hadisinde şöyle buyurdu:

«لَمَّا نَسَأْتُ، بَغِضْتُ إِلَيَّ الْأَوْثَانَ، وَبَغِضَ إِلَيَّ الشَّعْرُ» "Doğru ile yanlış birbirinden ayıracak yaşa geldiğimde, bütün putlardan nefret etmeye başladım. Şiirden de hoşlanmaz oldum."¹

Eyüp Sultan Camii-i Şerifi

ŞİFÂ-İ ŞERÎF DERSLERİ

ESERİN ADI: EŞ-ŞİFÂ Bİ-TA'RÎFİ HUKÛKÎ'L-MUSTAFÂ

ESERİN MÜELLİFİ: KÂDİ İYÂZ (Ö. 544/1149)

TERCÜME VE ŞERH EDEN: PROF. DR. MEHMET YAŞAR KANDEMİR

39

13. ARALIK. 2015, PAZAR

- EKSİK NOT -

Türkçe Tercüme & Şerhi

Şifâ-i Şerîf Şerhi (3 cilt) - Mayıs 2012

Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir

Tahlil Yayınları, www.tahlilyayinlari.com

İslâmiyet; konusu ahlâk ve fazilet olan, iyi ve güzel şeyleri ele alan şiirleri dinlemeyi ve söylemeyi uygun görmüştür. Peygamber Efendimiz birtakım ahlâksızca duyguları öne çıkaran şiirler hakkında: "Birinizin içinin irinle dolması, şiirle dolmasından daha hayırlıdır." buyurmuştur.²

Kur'an-ı Kerim de böylesi şâirlerin hiçbir ölçüye bağlı olmadan şiirler söylediklerine, bir gün övdüklerini başka bir gün yerdiklerine işaret ederek onları şöyle kınamaktadır:

"Şâirlere ise yoldan çıkmış azgınlar tâbi olurlar. Görmez misin onlar her türlü vâdide şaşkın şaşkın dolaşırlar. Ve yapmayacakları şeyleri söylerler. Ancak iman edip sâlih ameller yapanlar, Allah'ı çok zikreden ve zulme uğradıktan sonra kendini savunanlar bu hükmün dışındadır."³

İyi şiirler hakkında da: "Öyle şiirler vardır ki, aynıyle hikmettir." buyurmuştur.⁴

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem kendi şâiri Hassân ibni Sâbit'e:

"Hassân! Aleyhimizde şiir söyleyen kâfirlere cevap ver!" buyurduktan sonra: "Allahım! Onu Rûhulkudüs ile destekle!" diye duâ etmiş ve Hassân'ı şiir söylemeye teşvik etmiştir.⁵

Bir başka gün yine ona:

"Hassan, kâfirleri hicvet! Korkma, Cibril seninle beraberdir."¹ buyurmuştur.

1. İbni Hacer el-Askalânî, *el-Metâlibü'l-âliye* (A'zamî), IV, 172, nr. 4254.
2. Buhârî, Edeb 92, nr. 6155; Müslim, Şi'r 7-9, nr. 2257-7259.
3. Şuarâ 26/224-227.
4. Buhârî, Edeb 90, nr. 6146.
5. Buhârî, Salât 68, nr. 453, Bed'ü'l-halk 6, nr. 3212.

١٦٥ - وقال في حديثه ﷺ: «لَمَّا نَشَأْتُ بُغِضْتُ إِلَى الْأَوْتَانُ. وَبِعَضِّ إِلَيَّ الشُّعْرُ»^(٣).

١٦٦ - «لَمْ أَهَمَّ بِشَيْءٍ مِمَّا كَانَتْ الْجَاهِلِيَّةُ تَفْعَلُهُ إِلَّا مَرَّتَيْنِ ، فَعَصَمَنِي اللَّهُ مِنْهُمَا ، ثُمَّ لَمْ أُعْذِ»^(٤).

ثم يَتَمَكَّنُ الْأَمْرُ لَهُمْ ، وَتَتَرَادَفُ نَفَحَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ ، وَتُشْرِقُ أَنْوَارُ الْمَعَارِفِ فِي قُلُوبِهِمْ ، حَتَّى يَصِلُوا الْغَايَةَ ، وَيَبْلُغُوا - بِاصْطِفَاءِ اللَّهِ تَعَالَى لَهُمْ بِالنَّبُوَّةِ فِي تَحْصِيلِ هَذِهِ الْخِصَالِ الشَّرِيفَةِ - النِّهَايَةَ دُونَ مُمَارَسَةِ وَلَا رِيَاضَةٍ؛ قَالَ اللَّهُ [تَعَالَى]: ﴿وَلَمَّا بَلَغَ^(٥) أَشُدَّهُ وَأَسْتَوَىٰ ءَأَيْتَهُ حُكْمًا وَعِلْمًا﴾ [الْقَصَصُ: ١٤].

Allah'ın Elçisi başka bir hadisinde ise:

“Câhiliye devri halkının eğlencelerine katılmayı sadece iki defa istedim; fakat Cenâb-ı Hak beni bu eğlencelere katılmaktan korudu; ben de geri dönüp gittim.” buyurdu.²

Bütün peygamberler çocukluk dönemlerinde böyle olmakla beraber, onların peygamberlikleri kesinleşip Cenâb-ı Hak kendilerini bu göreve seçtikten sonra, özel bir gayret harcamadan, bu makamın gerektirdiği o yüce ahlâkı kazanıp kemâl mertebesine varıncaya kadar, Allah Teâlâ'nın kendilerine yönelik lütfu birbiri ardından onlara gelmeye başlar ve ilâhî bilginin nûrları kalplerini aydınlatır. Nitekim Allah Teâlâ: “Mûsâ olgunluk çağına gelince, Biz ona olayların esasını kavrayıp adâletle hükmetme gücü ve bilgisi verdik.”³ buyurmuştur.

Burada Yûsuf aleyhisselâm hakkındaki şu âyet de hatırlanabilir: “Yûsuf olgunluk çağına girince, Biz, ona olayların esasını kavrayıp adâletle hükmetme gücü ve bilgisi verdik.”⁴

1. Buhârî, Bed'ü'l-halk 6, nr. 3213, Megâzî 30, nr. 4123-24; Müslim, Fezâilü's-sahâbe 153, nr. 2486.

2. İbni Hibbân, *es-Sahîh* (Arnaût), XIV, 169-170, nr. 6272; Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, VIII, 226. Bu hadisin tamamı “Resûl-i Ekrem'in âdil, emin, iffetli ve doğru sözlü oluşu” bahsinde gelecektir bk. I, 293.

3. Kasas 28/14.

4. Yûsuf 12/22.